

מראי מקומות- שבועות מ"א

השבע וטול, אבל אין כופים הנתבע לישבע כדי לעכב אצלו.

(ג) ותקנתא לתקנתא לא עבדינן- פרש"י, ולכן מפסיד התובע בלא שום שבועה. וכ' הריטב"א דאף דע"ז נשכר החשוד במה שהוא חשוד, אבל לא סגי בלאו הכי. והוסיף הריטב"א דמה דאמרי' דאם חשוד הוא דאינו נשבע, זהו רק אם חשוד על פי עדים, אבל אם אינו חשוד אלא ע"פ התובע, אינו נחשב חשוד, ויכול לישבע היסת.

(ד) ואם אמר אשתבע לי, אמרי' לי' אשתבע לי- כ' הרא"ש (י') דאיכא מ"ד דהאי שבועה הוי דינא כשבועה דרבנן, ואיכא מ"ד דכעין שבועה דאורייתא הוא, דדמיא לפוגם שטרו, ולא מפכינן לה, ובעא אנקוטי חפצא.

(ה) אלא לא מזדקקין לי' לדיני- כ' הרא"ש (י') דאף דאין מזדקקין לי' להשביעו לחושדו שהוא תובע בשטר פרוע, אבל אי תפיס משל הלוח, שבקינן לי' בידיו בלא שבועה. ואי לא תפיס, ואמר לפני ב"ד נשבע אני כדי שלא אפסיד חובי, משבעינן לי'. וע"ע בחי' הר"ן דנקט דאי תפיס לא מפקינן מיני', אלא דהק' דלכא' אי"ז רק בתלמיד חכם, שהרי אמרי' לעיל דשבועה דרבנן לא נחתין לנכסי', ולכא' משמע דאף אם תופס המלוה לא נחתין לנכסי', אף אם אינו ת"ח. ותי' דאה"נ, גם במי שאינו ת"ח לא נחתין לנכסי', אבל משמתין לי' עד דמטי עידן נגודי, כדאמרי' לעיל. א"נ, י"ל דמה דאמרי' דלא נחתין לנכסי', זהו רק בתופס ברשות, דהיינו הנתבע, אבל התובע דתופס, שפיר נחתין לנכסי', ורק בת"ח שבקינן לי', וכ' דזה נראה עיקר.

(ו) המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים- פי' הרשב"א דטעם הדבר הוא משום דהוה כאילו אמר לי' בעדים אני מלוה אותך, בעדים פרע לי, ולפיכך או ישלם או יתן ראי' שכבר שילם. ובר"ן (כ): בדפי הרי"ף, (ובחידושו) כ' דטעם הדבר הוא משום דשמו חז"ל דעתו של אדם, דכל הלוח בעדים אינו

(א) ומאן דמתני לה אסיפא, הכא הוא דאיכא דררא דממונא, אבל התם דליכא דררא דממונא לא- הק' רעק"א, כיון דאם הי' אומר להד"ם אין צריך לישבע, א"כ למה צריך לישבע אם אומר פרעתי, לימא מגו דהי' יכול לומר להד"ם, נאמן לומר פרעתי. וודאי זה ק' רק לשי' הראשונים דמגו לאפטורי משבועה אמרי'. וכ' רעק"א דלפי מש"כ הש"ך (חו"מ ס"ו, כ"ה) דאף אם מגו לאפטורי משבועה אמרי', מ"מ לא אמרי' מגו לאפטורי משבועה היסת, א"ש, אבל כ' דהט"ז לא ס"ל כן. ותי' דאה"נ, אם הי' אומר פרעתי מעיקרא הי' נאמן במגו, אבל כיון דמעיקרא מודה דחייב, שוב אינו יכול לומר להד"ם, וא"כ עכשיו דאומר פרעתי אינו נאמן במגו, דמגו למפרע לא אמרי'.

(ב) מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן- ע' בתוס' שהביא מש"כ רש"י בכתובות דאיכא נפק"מ בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן לענין נקיטת חפץ, דרק בשבועה דאורייתא בעינן נקיטת חפץ, וכ' תוס' דלא משמע כן מהגמ' כאן, דלא כ' נפק"מ זה. וע' ברמב"ן דג"כ הק' אהא דלא תי' הגמ' כן, והביא מהגאונים דבאמת מסרו לנו דנקיטת חפץ הוי נפק"מ בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן. וכ' דל"ק, דקו' הגמ' מאי בינייהו לאו לענין תכסיסי שבועה הוא, אלא אדיני שבועה, לומר אם החמירו בחיובי שבועה בשבועה דרבנן כמו שבועת התורה. וע"ע שם שהביא הרמב"ן מח' הראשונים לענין שבועת הנוטלים, אם אמרי' היפוך שבועה בהם, דשי' רש"י הוא דבשבועת הנוטלין מהפכין שבועתייהו (אף דשבועה דרבנן היא), וכאן לא דיבר הגמ' בכל שבועות דרבנן, רק בשבועת היסת. אולם הביא מהרי"ף והרמב"ם דחולקים וס"ל דשבועת נוטלין לא מפכינן, דטעם דמפכינן, היינו דוקא מנתבע לתובע, דיכול הנתבע לומר דאתה לית לך גבאי כלום, ואם אתה רוצה, השבע וטול. אבל מתובע לנתבע אין סברא, דיכול הנתבע לומר אם אתה רוצה

רִיעַ הוּא אוּ לֹא [ולכאור' לשיטתייהו אזלי, הר"ן ס"ל דמה שאינו נאמן הוא רק משום דהוי מגו במקום עדים, ולכן היכא דאין המגו במקום עדים נאמן. אבל הרשב"א ס"ל דמה שאינו נאמן הוא משום דדעת המלוה ה' דצריך להוכיח תשלומין שלו, וא"כ אם אין כאן הוכחה אינו נאמן. ואע"פ דגם הרשב"א ס"ל דר' אסי מודה דנאמן לומר דשילם בפני ענים והלכו למדה", זהו רק משום סברא חדשה דמירתת, אבל בלא"ה אינו נאמן].

דכ' גַם שֶׁלֹא כדברי הר"ן לענין ר' אסי, וס"ל דר' אסי פליג גַם לענין אם אומר הלוה פרעתי בפני פלוני ופלוני והלכו למדה", וס"ל דאינו נאמן. והוכיח כן, דאילו ה' נאמן, ה' גַם נאמן במגו לומר דפרעו בינו ובין עצמו [וגם זה לשיטתייהו, דהא הר"ן ס"ל שיש אנן סהדי שלא שילם בינו לבין עצמו, ולכן הוי מגו במקום עדים, ולכן אף אם אינו נאמן לומר דפרעו בינו לבין עצמו, א"י ראי' דגם אינו נאמן לומר דפרעו בפני עדים והלכו למדה". אבל לפי הרשב"א אין שום חסרון בהמגו, ואם לא מהני בתורת מגו, ע"כ דזהו משום שאינו נאמן כלל, אף לומר דשילם בפני פלוני ופלוני והלכו למדה"].

(ט) **אמר אביי, באפי בי תרי אמר לי, באפי בי תרי פרעתי** - פי' הריטב"א, "כלומר, שלא נתכוון המלוה לסיים בעדים בדרך קפידא, אלא לפי שנראה שהיו מצויים לו יותר, ולאפוקי שלא יפרענו שלא בעדים".

(י) **להכי קאמר לי באפי ראובן ושמעון, כי היכי דלא נדחי** - ע' בריטב"א שהביא מה שנח' הראשונים בזה, דר"ח פי' דכוונת רבא לומר דאינו יכול לטעון דפרעו בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה", ולהכי קאמר דוקא באפי ראובן ושמעון. אבל הא מיהא, אם באו עדים אחרים בפנינו והעידו דפרעו, בזה לא אמר כלום, ושפיר נאמנים בעדותם. אבל הביא מהרי"ף דחולק על הר"ח בזה, וס"ל דהוי כאילו פסלם לשום עדים אחרים לענין עדות זו, ואף אם באו עדים אחרים בפנינו, אינם נאמנים כלל על עדות פרעון זו.

(יא) **איתניסו הנך זוזי, אתא לקמי' דר' נחמן, וכו' - הק' הפורת יוסף, אפי' אם קיבלום בתורת פקדון, לכאור' לא גרע מהמפקיד מעות אצל שולחני, דאמרי' בב"מ (מג.) דאם מותרין ישתמש בהן, לפיכך אם אבדו חייב באחריותן. והכא אע"פ דבעה"ב הוא, הא ודאי ניתן לו להוציאן, שהרי נתנם לו בתורת פרעון, וא"כ ממ"נ יהי' חייב באחריותן. ותי' דעכצ"ל דר' נחמן אזיל לשיטתו דהתם, דבנאנסו פטור. אלא דכ' דלשון רש"י עדיין ק', דכ' דאינו עליהם אלא שומר חנם, דהא גס ר' נחמן מודה דהוי שומר שכר עליה (רק**

פורע אלא בעדים, שכיון שהוא רואה שאינו מהימן למלוה, שהרי אינו מלוהו אלא בעדים, לזה נמי לא מהימן לי' למלוה, וירא שמא יתבענו פעם אחרת. וא"כ, אע"פ שמן הדין יכול לומר המוציא מחבירו עליו הראי', מ"מ כיון שאינו עשוי לפרועו אלא בעדים, א"כ אמרי' דכי אמר פרעתי בלא עדים שקורי משקר. וע' בר"ן בהמשך דכ' דאפי' בלישנא אחרינא כן, דהיינו דמה דצריך לשלם לו בפני עדים כשאמר לו אל תפרעני אלא בעדים, אינו אלא משום דמסתמא יעשה כן (ולא משום דבעצם מחוייב לעשות כן), וא"כ אם לא עשה כן, אמרי' דשקורי משקר.

(ז) **ואם אמר אל תפרעני אלא בעדים צריך לפרועו בעדים - כ' הרמב"ן** דמשמע דזהו אפי' לאחר שהלוהו, דהא מתני' לאחר שהלוהו הוא. אלא דהוסיף דאם אין הלוה מקבל על עצמו, יכול לומר לא כי אלא אפרע אותן שלא בעדים. וע' ברשב"א לעיל (לח:) שהביא מהרי"מ מיגש דס"ל דאין הלוה יכול לעכב, ויהי' צריך לשלם לו בעדים [ולכאור' ה' מקום לתלות מח' זו במה שפליגי הראשונים בביאור הא דצריך לפרוע בעדים, דלפי הרשב"א שהבאנו לעיל, דהו"ל כאילו אמר בעדים פרע לי, א"כ לכאור' י"ל דכל זה שייך רק בשעת הלוואה, דאז הלוה קיבל ע"ע לשלם בפני עדים, אבל שלא בשעת הלוואה, יהי' צריך הלוה לקבל על עצמו, וכמש"כ הרמב"ן. אבל לפי מש"כ הר"ן שהבאנו לעיל, דכיון דאין המלוה מאמין להלוה, גס הלוה אינו מאמין להמלוה, ומסתמא יפרענו בפני עדים, ואם טוען שלא עשה כן, אינו מאמינו, א"כ לכאור' זה שייך אפי' אם אמר המלוה שלא בשעת הלוואה שיש לו לפרועו בעדים, דמ"מ חזין דאין המלוה מאמין להלוה, וצ"ע (ובפרט דהרשב"א לא א"ש לשיטתו)].

(ח) **כי אמריתא קמי' דשמואל, אמר לי יכול לומר לו פרעתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדה** - כ' הר"ן (כ: בדפי הרי"ף, וגם בחידושו) דאפשר דגם ר' אסי מודה לזה, רק דס"ל דמ"מ אינו נאמן לומר פרעתיך שלא בפני עדים, ואף דלכאור' הוי מגו, מ"מ הוי מגו במקום עדים, כיון דאנן סהדי דאין אדם עשוי לפרוע שלא בפני עדים בכה"ג, וכנ"ל. עוד כ' דאפי' אם רק אומר פרעתיך בפני עדים והלכו למדה"י נאמן, ואין צריך לייחד העדים. אולם הביא דהרשב"א ס"ל דבכה"ג אינו נאמן, דנאמן רק משום שהוא מירתת לשקר, אבל אם אינו מירתת, דהא לא ייחד העדים, או דייחד העדים שכבר מתו, אינו נאמן. וכ' הר"ן דזה אינו, משום דאין הנאמנות משום מירתת, אלא הכל תלוי בטענתו של לזה, אם

וטענת הלוח טענה היא. וע' בריטב"א
שהביא דברי הר"ח והק' עליו, הא בהמשך
אמרי' ג"כ כל מילתא דלא רמיא וכו', וזה
ודאי בלוח איירי, דהא העדים נתנו לבם לומר
ברירות דכך וכך הי' שוה, ולכן מסתמא כאן
ג"כ בלוח איירי.

דפטור מאונסין), וגם הא קיי"ל דכספים אין
להם שמירה אלא בקרקע.

(יב) אזל אייתי סהדי דאוזפי' ופרעי' - כ' רעק"א
דמה דאמרי' דחייב משום דכל האומר לא
לוייתי כאומר לא פרעתי דמי, זהו רק אם
העדים מעידים דלוח ופרע. אבל אם העדים
אינם יודעים כלום על ההלואה, אלא אומרים
דראו דפרע, לא אמרי' דכיון דאומרים דפרע,
ממילא מוכח דלוח, והוי כאילו אומרים דלוח
ופרע, דכיון דלא נודע העדות דהלואה רק
מכח מעשה פרעון, א"כ אם נאמר דמאמינים
לו דלא פרע ומסלקי עדותן, שוב ליכא עדים
על ההלואה, ודוקא כשהעדים מעידים שלוח
ופרע, בזה אמרי' דעל עדות הפרעון הוא
נאמן לגבי עצמו (דהיינו, לומר שלא פרע,
כיון שאמר שלא לוח), ומסלקין עדותן דפרע,
ועדותן שלוח לא נסתלק, דהא אז גם בלא
עדות פרעון יש עדות שלוח.

(יג) כל האומר לא לוייתי כאומר לא פרעתי דמי -
כ' התוס' הרא"ש, "ודוקא דאסהידו סהדי
דאוזפי', אבל אם טען מתחילה לא לוייתי,
וחזר ואמר פרעתי, נאמן, דעל פיו לא הוחזק
כפרן".

(יד) כל האומר לא לוייתו כאומר לא פרעתי דמי -
וכ' תוס' דאביי לא ס"ל כן, ואף דבמתני' אי'
דלמחר אם אמר תנהו לי ואומר אין לך בידי
חייב, התם שאני דליכא עדים דפרע, אבל
כאן איכא עדים דפרע. ופי' בהג' ראמ"ה,
דאף דלא מהני עדים כנגד הודאת הבע"ד,
והרי הוא הודה דלא לוח, מ"מ כאן, כיון
דאינהו גופייהו אמרי שפרעו, א"כ אם איתא
דלא פרעי', ס"ל לאביי דסהדי שקרי נינהו,
ומאן אמר דלוח.

(טו) כל מילתא דלא רמיא עלי' דאינש לאו
אדעתי' - פרש"י, כגון זה, שלא הי' לו לומר
פרעתיך בעדים, שהרי לא אמר לו זה בשעת
הלואה שצריך לפרוע לו בעדים דוקא, ולכן
לא שם לבו לזכור אם בעדים פרע לו או לא,
ולכן שאמר בעדים פרעתיך, לאו הי' אדעתי',
ואינו הוחזק כפרן בכך. אולם ע' בר"ח דפי'
דעל העדים קאי, דלא רמיא עלייהו דעדים
לזכור שפרע בפניו, ולכן י"ל דשכחו עדותן,